

לנדוד.. מרחבים חדשים בזמן העברי - שמחת תורה תש"ף, פרשת בראשית

חטא עץ הדעת/ פרופ' ישעיהו לייבוביץ

פרשת גן עדן ניתנת להרבה מאד פירושים. הפירוש המתקבל ביותר על הדעת היא העובדה, שהאדם התחיל לראות את המציאות לאור ניסוח זה שהתורה נותנת לנו בפסוק- "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעיניים ונחמד העץ להשכיל". בן ברגע שהאדם בחר לו להשתמש בקטגוריות אלה של 'טוב' 'תאוה' ו'נחמד', הוא פסק מלהיות יצור תבוני טהור, ואני מדגיש את המילה **טהור**.

כאן אין אנו עוסקים באכילה של 'פרי', אלא מדובר על התיחסות לגבי כל הדברים שבמציאות בקטגוריות של 'טוב' 'תאוה' ו'נחמד', שאינן קשורות כלל לתבונה, אלא הן קטגוריות ערכיות.

קטגוריות אלה של 'טוב ורע' 'נחמד לא נחמד' אינן משקפות כלל את התבונה של האדם, אלא יש לו מעתה הקטגוריות של 'מה טוב לוי' 'מה תאוה בעיניו' ו'מה נחמד לגביו'.

מבחינת התבונה הטהורה קיים אך ורק צמד המושגים- שקר או אמת.

אמנם כבר בביה"ס העממי וגם בתיכון מלמדים כי ברגע שאכל האדם מן הפרי, הוא הפך ממעמד של סתם יצור חי להיות מעתה במעמד של אדם מבין, ואילו בדבריי אני אומר בדיוק את ההיפך, כלומר היתה לאדם תבונה טהורה עוד קודם האכילה מעץ הדעת! אלמלא הייתה לאדם תבונה, כיצד ייתכן היה לתת לו צו, וכיצד השכיל הוא לתת לכל בעל חיים את שמו הראוי לו, וכבר הזכרנו כי מתן שמות לדברים במציאות איננו עניין טכני, כי אם עניין של חשיבה. כלומר, רק יצור בעל תבונה מסוגל להבין משמעותם של צווים.

חשוב לציין כי חטא עץ הדעת אין עניינו **אכילה** מהפרי האסור אלא כוונת התורה היא שמקור החטא היא בחירתו של האדם **לראות** את הדברים במציאות, בקטגוריות של 'טוב' 'תאוה' ו'נחמד'. לפי דעתי מקור השיבוש והקלקול הוא בדיוק בזה, משום שאין במציאות טוב תאוה או נחמד, משום שזוהי קביעה סובייקטיבית של המחליט מהו טוב ורע.

אציין שאין זה רעיון מקורי שלי כלל, אלא זוהי פרשנותה של פרשת גן עדן בפיו של הרמב"ם.

(פרופ' ישעיהו לייבוביץ, שבע שנים של שיחות על פרשת השבוע, 21-22)